

dr hab. inż. Zbigniew Brodziński, prof. UWM
Katedra Konkurencyjności Gospodarki
Instytut Ekonomii i Finansów
Wydział Nauk Ekonomicznych
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Recenzja rozprawy doktorskiej
mgr Marcina Piotra Chciałowskiego,
pt. „Inwestycje infrastrukturalne jako czynnik rozwoju gmin województwa mazowieckiego”,
przygotowanej pod kierunkiem
prof. dr hab. Janiny Sawickiej oraz dr inż. Iwony Pomianek

Podstawą prawną przygotowanej recenzji jest uchwała Rady Naukowej Dyscypliny Ekonomii i Finansów Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, z dnia 25 listopada 2025 r., o wyznaczeniu recenzentów w postępowaniu o nadanie stopnia doktora mgr Marcinowi Piotrowi Chciałowskiemu w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse, w myśl której zostałem powołany na recenzenta. Rozprawa jest przedmiotem oceny pod względem spełnienia wymagań stawianych w postępowaniu o nadanie stopnia doktora we ww. dyscyplinie.

Po zapoznaniu się z przesłanym tekstem przedstawiam następujące spostrzeżenia, oceny, uwagi i konkluzje.

Ocena zasadności podjęcia tematu rozprawy

Przedmiotem rozprawy jest analiza wpływu inwestycji infrastrukturalnych realizowanych przez gminy na poziom ich rozwoju społeczno-gospodarczego, ze szczególnym uwzględnieniem gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa mazowieckiego. Podjęta problematyka jest ważna w kontekście poszukiwania sposobów skutecznego oddziaływania władzy lokalnej na rozwój społeczno-gospodarczy, w tym szczególnie rozwój obszarów wiejskich. Jednym z głównych czynników rozwoju jest bez wątpienia stan i dostępność infrastruktury. Jest ona pojmowana jako zestaw trwałych urządzeń, instytucji oraz systemów społecznych jak i technicznych, które kształtują warunki życia mieszkańców, determinują możliwości prowadzenia działalności gospodarczej, a także - co szczególnie ważne i na co zwraca również uwagę Doktorant - określają jakość usług publicznych. Z tych względów w strategiach i planach rozwoju społeczno-gospodarczego j.s.t. cele ukierunkowane na rozwój infrastruktury mają szczególne miejsce i poświęca się im wiele uwagi. W odniesieniu do obszarów wiejskich, jak podkreśla niejednokrotnie Doktorant, infrastruktura jest warunkiem wielofunkcyjnego ich rozwoju. Jej deficyty są postrzegane jako jedna z głównych barier, zaś systematyczne, przemyślane i odpowiednio rozłożone w czasie inwestycje są traktowane jako przedsięwzięcia sprzyjające wyrównywaniu dysproporcji rozwojowych.

Mgr Marcin Piotr Chciałowski zaproponował podejście traktujące infrastrukturę jako czynnik rozwoju gmin, wyodrębnił cechy, które posłużyły do budowy syntetycznych wskaźników rozwoju oraz dokonał oszacowania powiązań pomiędzy wybranymi zmiennymi a poziomem rozwoju j.s.t. Pomysł jest niewątpliwie ciekawy i inspirujący, jednak sama koncepcja została wyjaśniona i uzasadniona zbyt ogólnie. Należy jednak docenić prezentowane przez Autora opinie, że inwestycje infrastrukturalne są postrzegane jako czynnik wzrostu gospodarczego, narzędzie polityki regionalnej, podstawa konkurencyjności i spójności terytorialnej. Tu warto zaakcentować, że efekty rozwoju infrastruktury ujawniają się pośrednio, często w długich okresach, w takiej postaci jak np. wzrost wartości nieruchomości, wzrost atrakcyjności inwestycyjnej obszaru, czy poprawa jakości życia. Szkoda, że tym zagadnieniom w dysertacji poświęcono niewiele miejsca. Warto również zauważyć, że władze lokalne, szczególnie w gminach wiejskich znajdujących się poza oddziaływaniem większych ośrodków

 1

gospodarczych, stają pod szczególną presją inwestycji w infrastrukturę, bowiem przy ograniczonych budżetach zaniechanie tego typu inwestycji prowadzi w nieodległej perspektywie do niedorozwoju. Ta sytuacja uzasadnia interwencję ze strony państwa. W rozprawie poświęcono zbyt mało uwagi temu zagadnieniu, które ma przecież ścisły związek z oceną możliwości inwestycyjnych gmin. Stąd rodzi się pytanie, czy obecny system dochodów jednostek samorządu terytorialnego sprzyja realizacji inwestycji stymulujących rozwój społeczno-gospodarczy gmin?

Województwo mazowieckie to region, który na tle innych części kraju, w tym szczególnie Polski Wschodniej, znajduje się w uprzywilejowanej sytuacji. Poziom rozwoju infrastruktury tak technicznej jak i społecznej jest tu relatywnie wysoki. Niemniej jednak i tu znajdują się gminy zdefiniowane przez doktoranta jako te o niskim poziomie rozwoju. Należy zauważyć, że zarówno poziom rozwoju danej gminy, jak i nasycenia w elementy, urządzenia, czy rodzaje infrastruktury mają charakter subiektywny. Trudno jest wskazać stan zadawalający lokalne społeczności, bowiem jest on składową wielu zmiennych, takich jak np. specyfika danego obszaru, jego funkcje, potencjał rozwojowy, uwarunkowania demograficzne, przestrzenne, czy środowiskowe. Podjęte w rozprawie zadanie identyfikacji i oceny związków pomiędzy działalnością inwestycyjną w zakresie infrastruktury a poziomem społeczno-gospodarczego rozwoju gmin wiejskich i miejsko-wiejskich jest bez wątpienia ambitne. Już sama próba pomiaru tego zjawiska jest przedsięwzięciem metodologicznie złożonym i wymagającym. W literaturze przedmiotu, a także w polityce rozwoju przyjmuje się często bardzo różne zestawy kryteriów, które są wykorzystywane do wskazania, czy poziom rozwoju infrastruktury można uznać za optymalny. Stąd też pytanie *jak ustalić progi nasycenia inwestycyjnego, po przekroczeniu których dalsze nakłady na rozwój infrastruktury przynoszą malejące efekty rozwojowe?*

Podsumowując należy zauważyć, że Autor podejmuje zagadnienie niezwykle ważne zarówno z punktu widzenia teorii ekonomii sektora publicznego i rozwoju regionalnego, jak i praktyki funkcjonowania samorządu terytorialnego. Wybór tematyki rozprawy doktorskiej przez mgr Marcina Piotra Chciałowskiego wpisuje się w obszar zainteresowania nauki w dyscyplinie ekonomia i finanse.

Założenia badawcze i ich realizacja

Głównym celem badawczym recenzowanej rozprawy jest *„identyfikacja i ocena związków pomiędzy działalnością inwestycyjną w zakresie infrastruktury a poziomem społeczno-gospodarczego rozwoju gmin wiejskich i miejsko-wiejskich w województwie mazowieckim”*. Cel został sformułowany poprawnie. Temu celowi zostało podporządkowanych sześć celów szczegółowych, które wyznaczają zakres rzeczowy i przestrzenny prowadzonych badań oraz determinują układ treści zawartych w dysertacji. Cele te obejmują:

- rozpoznanie teoretycznych aspektów rozwoju jednostek samorządu terytorialnego oraz identyfikację jego kluczowych elementów,
- identyfikację czynników i barier rozwoju gmin wiejskich oraz miejsko-wiejskich w województwie mazowieckim,
- identyfikację obecnych i planowanych kierunków inwestycji infrastrukturalnych w badanych gminach województwa mazowieckiego,
- ocenę stanu infrastruktury,
- zbudowanie rankingu gmin oraz ocenę ich zróżnicowania przestrzennego pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego,
- ocenę związku pomiędzy poszczególnymi kierunkami działalności inwestycyjnej a poziomem rozwoju.

Lista celów szczegółowych jest zbyt obszerna, przy czym cel pierwszy i czwarty mogłyby zostać pominięte bez uszczerbku dla podjętych badań.

W nawiązaniu do przyjętych celów badawczych oraz studium literatury przedmiotu mgr Marcin Piotr Chciałowski sformułował cztery hipotezy badawcze, z których pierwsza zakłada, że istnieje

przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju badanych gmin charakteryzujące się wyższym jego poziomem w populacji gmin położonych bliżej centrum regionu – Warszawy (H_1). Kolejna hipoteza głosi, że w działaniach inwestycyjnych gmin województwa mazowieckiego istnieje priorytetyzacja działalności inwestycyjnej w zakresie infrastruktury technicznej nad działalnością inwestycyjną w zakresie infrastruktury społecznej (H_2). Trzecia z hipotez podkreśla, że trudności w działalności inwestycyjnej w gminach są uzależnione od poziomu ich rozwoju (H_3). Z kolei ostatnia przyjmuje, że niewystarczający poziom planowania przestrzennego był barierą rozwoju badanych gmin województwa mazowieckiego (H_4).

W każdej rozprawie formułowanie hipotez to zadanie wręcz kluczowe, a zarazem trudne. Wymaga ono bowiem precyzji sformułowań pozwalających na jednoznaczną ich weryfikację. Z treści hipotez powinno wynikać co jest potrzebne do ich weryfikacji. W przyjętych hipotezach brakuje tej precyzji. Szczególnie pierwsza z hipotez jest zbyt ogólna, wręcz oczywista i nie wymaga weryfikacji w procesie badawczym. Odwołując się np. do teorii biegunów wzrostu można przyjąć, że rozwój nie jest równomierny przestrzennie, a kluczowe inwestycje infrastrukturalne koncentrują się wokół biegunów wzrostu. Szkoda, że Doktorant nie wskazał pytań badawczych, które uporządkowałyby realizację założonych celów oraz ułatwiły weryfikację sformułowanych hipotez. Chociaż brak pytań nie jest błędem metodologicznym, to ze względu na przejrzystość pracy, w sytuacji kiedy ma ona charakter diagnostyczny i obejmuje złożone, wielowątkowe procesy (np. rozwój lokalny, czy politykę publiczną), mogą one stanowić główną oś prowadzenia studiów i analiz.

Struktura i treść rozprawy – elementy oceny merytorycznej i ważniejsze uwagi szczegółowe

Przedstawiona do recenzji dysertacja liczy łącznie z bibliografią 269 stron i obejmuje wprowadzenie, w którym ujęto przesłanki podjęcia tematu, cele i hipotezy badawcze oraz metody prowadzenia badań, dwa rozdziały, w których zaprezentowano rezultaty przeprowadzonych studiów literaturowych (rozdziały drugi i trzeci). Dwa kolejne rozdziały przedstawiają z kolei wyniki badań. Pracę kończy rozdział stanowiący podsumowanie i wnioski z badań oraz wykaz piśmiennictwa, spis tabel, rysunków i aneksów.

Zasadnicza część dysertacji zajmuje 221 stron, co świadczy o znacznym zakresie merytorycznym opracowania. Baza źródłowa to 322 pozycje literatury, w tym ok. 1/4 to prace obcojęzyczne, które dotyczą ogólnych zagadnień mających związek z oddziaływaniem inwestycji na rozwój lokalny. Poza monografiami i artykułami naukowymi autor wykorzystał liczne regulacje prawne oraz źródła internetowe, co wskazuje na wieloaspektowe ujęcie analizowanej problematyki. Proces realizacji celu badawczego rozprawy oraz weryfikacji przyjętych hipotez badawczych został podzielony na etap studiów literaturowych oraz etap badań empirycznych.

W rozdziale pierwszym starano się ukazać rangę i specyfikę podjętego w rozprawie zagadnienia, sprecyzowano cel i sformułowano hipotezy badawcze. Scharakteryzowano również w sposób ogólny przyjęte postępowanie badawcze, wyszczególniając przy tym powody, dla których wybrano określone metody i techniki prowadzenia badań. Zastosowane metody badań są zasadniczo dobrane poprawne i adekwatnie do postawionych celów. Autor wykorzystał: dane wtórne GUS, syntetyczne miary rozwoju, w tym metody Hellwiga i bezwzorcową, badania z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety, podstawowe metody statystyki opisowej i analizy korelacyjnej. Z opisu metod i narzędzi, jakie zostały wykorzystane w procesie prowadzenia badań można uznać, że jest możliwa weryfikacja hipotez badawczych, lecz trudno w oparciu o uzyskane wyniki prowadzić pogłębioną interpretację wyjaśniającą. Wykorzystane metody do budowy syntetycznego wskaźnika rozwoju - Hellwiga i bezwzorcowa, wymagają zwrócenia szczególnej uwagi na odpowiedni dobór zmiennych. Otrzymane wskaźniki mają charakter względny (zależny od zbioru badanych obiektów), co utrudnia ich interpretację, szczególnie gdy brakuje porównań wartości wskaźników w odstępach czasowych.

Jako walor rozprawy należy potraktować zastosowaną zasadę triangulacji metod, jak i źródeł pozyskania danych oraz sposobów ich przetwarzania. Złożoność wybranej materii badawczej, nie zawsze kwantyfikowalnej, znacząco ogranicza pole działania badacza. Ze względu na rozrzucenie opisu

stosowanych metod badawczych w różnych rozdziałach dysertacji stosowne uwagi co do metod prowadzenia badań zostaną przedstawione w dalszej części recenzji.

W rozdziale drugim zatytułowanym „*Spoleczno-gospodarczy rozwój jednostek samorządu terytorialnego jako przedmiot badań ekonomii sektora publicznego*” przedstawiono dyskusję wokół istoty rozwoju społeczno-gospodarczego odwołując się przy tym do wybranych teorii rozwoju, w tym m.in. do teorii kosztów komparatywnych, modelu wzrostu gospodarczego, rozwoju zrównoważonego, modeli renty gruntowej, teorii stref rolniczych, modeli lokalizacji przedsiębiorstw oraz kształtowania się hierarchii przestrzennej i układów osadniczych.

Na początku rozdziału wyjaśniono pojęcie rozwoju lokalnego i wskazano jego różne kategorie. Przedstawiono aspekty rozwoju regionalnego i wzrostu gospodarczego, jako procesów wielowymiarowych i jednocześnie dynamicznych. Doktorant wskazując, że ów rozwój „... może być definiowany w różny sposób”, nie zdefiniował go jednak w kontekście oddziaływania infrastruktury. Wykorzystane w pracy pozycje literaturowe określają podstawowe implikacje społeczno-ekonomicznych czynników rozwojowych, jak również wskazują na bieżące determinanty wzrostu gospodarczego i rozwoju, w tym regionalnego, a mianowicie dostęp i wykorzystanie nowoczesnych technologii oraz realizację polityk w sposób zrównoważony. Tą część pracy cechuje pewna niespójność, a mianowicie obok teorii tłumaczących rolę i znaczenie infrastruktury w rozwoju lokalnym Doktorant prezentuje np. w podrozdz. 2.4. *Uwarunkowania rozwoju terytorialnego w Polsce po transformacji i metody „pomiaru rozwoju”*. Tak więc w jednym rozdziale przedstawiono różne kwestie. Autor próbując uporządkować treści wprowadził podrozdział 2.11. pn. „*Synteza koncepcji teoretycznych rozwoju lokalnego*”. Owa synteza raczej zaciemniła cały przekaz. Autor odwołuje się m.in. do teorii, których roli i znaczenia nie analizował. Ta część cechuje się nadmierną opisowością. Brakuje wyraźnego wyboru jednej lub kilku koncepcji teoretycznych, które stanowiłyby bezpośrednie ramy interpretacyjne dla badań empirycznych. W efekcie teoria pełni głównie funkcję tła, a nie ścieżki analizy. Rozdział ten - jako klasyczny przegląd literatury - służyć powinien przedstawieniu teorii najczęściej wykorzystywanych do wyjaśniania zjawisk i procesów dotyczących podjętej w pracy problematyki. Ta zaś koncentrować się powinna wokół wpływu inwestycji infrastrukturalnych na rozwój jednostek samorządu terytorialnego. Analizując źródła, które podejmują ów problem najczęściej można znaleźć odwołania do endogenicznej teorii wzrostu, teorii lokalizacji, teorii biegunów wzrostu, koncepcji zrównoważonego rozwoju, a także coraz częściej zauważanej teorii dóbr publicznych. Szczególnie ta ostatnia wydaje się kluczowa, ze względu na charakter infrastruktury, która generuje silne efekty zewnętrzne i posiada wręcz klasyczne cechy dóbr publicznych lub dóbr mieszanych. Paul A. Samuelson w jednym ze swoich dzieł wyjaśnia dlaczego rynek nie dostarcza infrastruktury w skali optymalnej, dlaczego samorządy muszą inwestować, nawet gdy projekty są nierentowne finansowo, a tak się przecież zdarza bardzo często. Bez tej teorii jest trudno uzasadnić potrzebę wsparcia inwestycji infrastrukturalnych w formie dotacji, z funduszy unijnych, czy zadłużania się j.s.t. na realizację inwestycji w infrastrukturę, w tym głównie techniczną. Tu nasuwa się pytanie, czy Doktorant uzyskał informację z objętych badaniami gmin o wspólnych, obejmujących obszar kilku gmin, inwestycjach infrastrukturalnych lub podejmowanych inicjatywach na rzecz ich realizacji.

W rozdziale trzecim pt. „*Infrastruktura jako czynnik rozwoju gmin wiejskich i miejsko-wiejskich*” skupiono się na wyjaśnieniu pojęcia infrastruktury, jej cech, rodzajów. Następnie podjęto próbę wyjaśnienia jej roli w stymulowaniu lokalnego rozwoju. Zwrócono także uwagę na inwestycje infrastrukturalne jako zadanie jednostek samorządu terytorialnego i związane z tym zadaniem wyzwania. Doktorant podjął, w opinii recenzenta, zbyt ambitną próbę sformułowania własnej definicji samorządowych inwestycji infrastrukturalnych. Autor zebrał obszerny i zróżnicowany materiał bibliograficzny, przy czym nie w pełni znajduje on odzwierciedlenie w umiejętności krytycznego jego wykorzystania do analizy i oceny bezpośredniego oddziaływania inwestycji na rozwój społeczno-gospodarczy gmin. Ze względu na brak możliwości bezpośredniego pomiaru zjawiska jest konieczne wykorzystanie zaawansowanych metod statystycznych i poszukiwanie najlepszego zestawu cech/wskaźników będących efektem pozytywnych zmian dzięki rozwojowi infrastruktury. Część teoretyczna rozprawy świadczy o znajomości w dostatecznym stopniu literatury krajowej i zagranicznej z zakresu rozwoju lokalnego, infrastruktury oraz finansów samorządowych. Autor posługuje się pojęciami ekonomicznymi i prawnymi, jednak zdarzają się liczne błędy stylistyczne, te same fragmenty

tekstu, brak odniesień do literatury, opisy nie mające związku z analizowanym zagadnieniem, jak np. w podrozdziale 3.6. pt. „*Realizacja działalności inwestycyjnej*” zestawiono wszystkie zadania własne gmin wynikające z ustawy, zamiast wskazania tych dotyczących infrastruktury. Odbiór treści jak i klarowność rozprawy jest ograniczony ze względu na formułowane, nadmiernie rozbudowane i łączące wiele wątków zdania.

Rozdział czwarty otwiera część empiryczną rozprawy i jest zatytułowany „*Rozwój społeczno-gospodarczy wiejskich i miejsko-wiejskich gmin województwa mazowieckiego*” Doktorant podjął próbę rozpoznania czynników/cech mających wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy jednostek samorządu terytorialnego oraz identyfikacji kluczowych obszarów tegoż rozwoju. W konsekwencji zaproponowano 19 cech, których wybór uzasadniono tym, że chodziło o „... *reprezentowanie rozwoju w głównych jego aspektach, tj. demografii, zagospodarowaniu przestrzeni wraz z ekologią, przedsiębiorczości, finansami gminnymi oraz infrastrukturą techniczną i społeczną*”. Zastanawiając się nad znaczeniem takich pojęć, jak np. „aspek” demografii, czy przedsiębiorczości już sama warstwa stylistyczna tekstu sprawia, że trudno jest zrozumieć o co chodzi. Wszystkie wytypowane cechy posłużyły do prezentacji, w formie kartogramów, ich zróżnicowania przestrzennego w gminach województwa mazowieckiego (rys. 2-22). Krótkie opisy kartogramów, pozostawione wolne miejsca na stronach, zbyt duże rozmiary kartogramów, czynią tekst charakteryzujący ww. cechy mało precyzyjnym, ². Wykorzystane cechy to dane z BDL za 2022 r. W pracy brakuje wyraźnego spojrzenia na problem doboru odpowiednich miar oraz pokazania ich w kilkuletniej perspektywie – np. na tle skali poczynionych inwestycji infrastrukturalnych. Studia treści rozprawy pozwalają zauważyć, że Autor pomimo ciekawego pomysłu potraktowania inwestycji infrastrukturalnych jako czynnika rozwoju lokalnego nie w pełni ten pomysł rozwinął i wykorzystał w podjętych badaniach. Ta kwestia inspiruje do pytania o *kluczowe inwestycje infrastrukturalne koncentrujące się w „biegunach wzrostu” oraz o te niezbędne i służące wykorzystaniu lokalnych potencjałów w gminach o niskim poziomie rozwoju*.

W podrozdziale 4.8. pn. „*Wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego gmin*” omówiono wybrane dwie metody oceny poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego gmin wiejskich i miejsko-wiejskich w woj. mazowieckim. Metody wykorzystane do budowy syntetycznego wskaźnika poziomu rozwoju j.s.t. to wspomniane wcześniej metody Hellwiga i metoda bezwzorcowa (BZW). Należy zauważyć pewne ograniczenia co do wykorzystanych metod i narzędzi badawczych. Metody Hellwiga i bezwzorcowa dają możliwość wykorzystania do budowy syntetycznego wskaźnika rozwoju wielu cech, co sugeruje zwrócenie szczególnej uwagi na odpowiedni dobór zmiennych. W przeciwnym razie, gdy do ich konstrukcji zostaną wykorzystane dyskusyjne cechy/mierniki, będzie miało miejsce zbytnie uproszczenie badanego zjawiska. Ustalając najniższy, przeciętny i najwyższy poziom rozwoju przedstawiono wyniki w postaci kartogramu i w tabelach. W tabelach 3 i 4 zajmujących łącznie 12 stron tekstu zestawiono wyniki dla 219 gmin wiejskich i 60. miejsko-wiejskich. Prezentacja w rankingu rozwoju wszystkich 279 gmin woj. mazowieckiego ustalona z wykorzystaniem metody Hellwiga (tab. 3), następnie ta sama operacja z wykorzystaniem metody BZW (tab. 4), a następnie zestawienie w tabeli 17. tych samych danych z wcześniejszych dwóch tabel, z ograniczeniem do 84 gmin, których przedstawiciele uczestniczyli w badaniach pogłębionych, wydaje się przedsięwzięciem mało kreatywnym i w opinii recenzenta ten materiał powinien się znaleźć w pracy jako załącznik.

Piąty rozdział rozpoczyna opis metody badań z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety. Ta część rozdziału, podobnie jak podrozdział 4.8. powinna znaleźć się w części metodycznej. Autor wysyłając ankietę do wszystkich 279 gmin wiejskich i miejsko-wiejskich uzyskał odpowiedzi z 89 gmin, przy czym po weryfikacji do badań wykorzystano wyniki z 84. gmin. Kwestionariusze, jak wskazuje Doktorant, wypełniały osoby posiadające wiedzę nt. działalności inwestycyjnej j.s.t. Rezultaty badań dotyczyły oceny działalności inwestycyjnej, głównych kierunków inwestycji, źródeł ich finansowania, potrzeb inwestycyjnych oraz oceny oddziaływania na rozwój. O ile jest trudno na podstawie subiektywnych opinii respondentów ocenić oddziaływanie poczynionych i planowanych inwestycji infrastrukturalnych na rozwój gminy, to można uznać, że takie podejście badawcze jest właściwe. W odniesieniu do interpretacji wyników można zauważyć, że w wielu miejscach ma ona charakter zachowawczy i ogranicza się do potwierdzenia znanych zależności. Podrozdział 5.2.12. *Oddziaływanie inwestycji na rozwój*, powinien stanowić jeden z głównych obszarów zainteresowania Doktoranta. Zajmuje on, wraz z tabelą, niespełną jedną stronę. Wartościowym elementem pracy jest podrozdział 5.4.

„Oszacowanie powiązań pomiędzy wybranymi zmiennymi a parametrami rozwoju gmin i poziomem rozwoju”. Tu autor podjął próbę wskazania zależności między wybranymi wskazaniami respondentów oraz cechami dotyczącymi kierunków rozwoju, barier, zakresu, źródeł, czy potrzeb w zakresie, infrastruktury.

Zakończenie dysertacji obejmuje weryfikację postawionych hipotez badawczych, co należy ocenić pozytywnie. Następnie Autor sformułował wnioski wynikające z przeprowadzonych analiz, przedstawiając je w sposób miejscami bardzo ogólny. Wartością dodaną jest uwzględnienie zarówno implikacji teoretycznych, jak i praktycznych, co podnosi znaczenie pracy w kontekście zastosowań gospodarczych i politycznych.

Na uwagę zasługuje wskazanie ograniczeń dotyczących badań, wynikających głównie z dostępności danych statystycznych oraz ograniczonego wyboru zmiennych. Autor trafnie zauważa, że gminy wiejskie i miejsko-wiejskie objętego badaniami regionu cechuje duże zróżnicowanie poziomu rozwoju, dostępności infrastruktury oraz mechanizmów finansowania inwestycji. Najwyższym poziomem rozwoju charakteryzowały się gminy położone wokół Warszawy i lokalnych centrów rozwoju, podczas gdy jednostki peryferyjne cechuje niski poziom rozwoju, niższy poziom wydatków inwestycyjnych oraz niezadowolający stan wyposażenia w infrastrukturę. Jak zaobserwowano, w gminach wiejskich cenione są głównie inwestycje dotyczące budowy i modernizacji infrastruktury technicznej (drogi, kanalizacja, wodociągi), natomiast inwestycje w infrastrukturę społeczną i ekologiczną są realizowane w mniejszym zakresie, choć ich znaczenie rośnie w większych i lepiej rozwiniętych j.s.t. Przyjęte do oceny miary rozwoju, ustalone z wykorzystaniem metody Hellwiga i metody bezwzorcowej charakteryzowały się dużą zbieżnością wyników. Generalnie rozdział piąty oraz podsumowanie i wnioski należy ocenić pozytywnie. W moim przekonaniu dają one wiedzę wskazującą kierunki realizacji inwestycji infrastrukturalnych i tym samym mogą przyczynić się do bardziej dynamicznego rozwoju gmin w województwie mazowieckim.

Analizując strukturę i treści rozprawy trzeba podkreślić, że jej część teoretyczna, czyli rozdział drugi i trzeci, mimo braku odpowiedniego ustrukturyzowania i błędów stylistycznych stanowi wartościowy poznawczo opis uwarunkowań oraz roli infrastruktury technicznej w stymulowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego gmin wiejskich i miejsko-wiejskich w woj. mazowieckim. Połączenie dwóch obszarów wiedzy o wzajemnych współzależnościach jest zabiegiem interesującym, mającym wkład konceptualny do literatury krajowej. Podjęta w rozprawie próba całościowego ujęcia ww. współzależności podnosi zarówno wartość poznawczą, jak i wartość aplikacyjną rozprawy. Oryginalność pracy przejawia się w próbie oszacowania poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego w ujęciu lokalnym z wykorzystaniem kilku metod badawczych, co pozwala lepiej wyjaśnić czynniki mające wpływ na stan i jakość infrastruktury oraz powiązać te kwestie z dynamiką wzrostu gospodarczego. Autor wykorzystał aktualną literaturę przedmiotu oraz zastosował zaawansowaną, chociaż mało uporządkowaną - metodologię badawczą, adekwatną do przyjętych celów i hipotez. Na podkreślenie zasługuje wykorzystanie dużej bazy danych z roczników statystycznych GUS, co wymagało znacznego nakładu pracy na ich przygotowanie, ujednolicenie i prezentację w formie graficznej.

Uwagi krytyczne

We wstępie Autor odnosi się do weryfikacji hipotez i wyników badań. Jak się wydaje z uwagi na fakt, iż w tytule pracy zostały wyeksponowane inwestycje infrastrukturalne, więc powinny one znaleźć swoje szersze odzwierciedlenie w rozdziale teoretycznym poświęconym tej problematyce.

Struktura rozprawy zyskałaby na przejrzystości, gdyby proces realizacji celu badawczego rozpoczęto od przedstawienia podstaw teoretycznych. Ta część świadczy o jakości rozpraw doktorskich. Cele i hipotezy badawcze wynikają w pierwszym rzędzie z przeprowadzonych studiów literaturowych, a rozdział metodologiczny powinien być spójny, zawierać szczegółowe i kompletne opisy metod, powinien także poprzedzać bezpośrednio część empiryczną rozprawy. W pracy jest on rozproszony w trzech rozdziałach. W części empirycznej Autor nie odniósł wyników własnych badań empirycznych do teorii, jak i do ustaleń innych autorów, którzy podjęli podobny problem badawczy. Włączenie elementu

dyskusji wyników innych autorów umożliwiłoby wykazanie, w jakim stopniu uzyskane wnioski wpisują się w dyskusję naukową.

Praca jest napisana w sposób poprawny, choć w wielu miejscach wymaga korekty stylistycznej, skrócenia wielu rozbudowanych zdań, czy poprawy zestawionych obliczeń (rys. 27, 28, 29). Zamieszczone w pracy rysunki 27-29 prezentują rozkład wyborów uczestników badań między odpowiedzią „tak” lub „nie”. Takich zestawień - stosując się do zasad dobrej praktyki - nie należy prezentować graficznie.

Opisując wyniki badań Autor używa skrótów myślowych, a czasami również języka potocznego, co czyni tekst mało przejrzystym i zrozumiałym. Oto niektóre przykłady:

„Wskazane plany inwestycyjne wśród włodarzy gmin były często jednolite w całym badanym okresie ...” (str. 168) i dalej: „Perspektywy inwestycyjne przebadanych 84 gmin na najbliższe 5 lat (tabela 9) skupiały się na infrastrukturze podstawowej, infrastrukturą drogową (priorytet w 85,7% badanych gmin), kanalizacji (jako priorytetem w 71,4% gmin) i wodociągownictwem w 54,8%”;

„... Mocna reprezentacja inwestycji infrastruktury technicznej w 5-letnich planach inwestycyjnych ...”, na tej samej stronie: „... infrastruktura drogowa, tradycyjnie uważana za jeden z kluczowych aspektów infrastruktury technicznej” (str. 169);

„Badane źródła finansowania działalności inwestycyjnej pozwalają na dokonanie podziału na formy powszechne ...” i dalej: „Dotacje z budżetu państwa byłyby zasadne w kategoriach występujących bardzo nierówno w jednostkach samorządowych, jak np. infrastruktura mostowa o dużej rozpiętości, obejmująca mosty na głównych rzekach kraju” (str. 170-171);

„Przedstawiciele gmin ocenili średni poziom rozwoju jako przeciętny...” (str. 171);

„Poprzez analizę wydatków inwestycyjnych per capita w gminach województwa mazowieckiego z dodatkowym uwzględnieniem poziomu rozwoju (ocenionego metodą Hellwiga) ujawniono zróżnicowane wzorce w latach 2021-2022” (str. 189).

W rozdziale 6 pt. „Podsumowanie i wnioski” pojawiają się również takie składnie zdaniowe, jak:

„W zgodzie z danymi pozyskanymi w drodze kwestionariusza ankiety, częściej realizowanymi były działalności inwestycyjne wchodzące w skład kategorii inwestycji technicznych”, na tej samej stronie: „Plany inwestycyjne w zakresie kategorii inwestycyjnych wyrażone częstością wskazań odpowiednich odpowiedzi obejmowały przede wszystkim infrastrukturę drogową...” (s. 226).

Stwierdzone uchybienia stylistyczne i redakcyjne nie mają charakteru zasadniczego, jednak co do technicznej strony przedłożonego do recenzji materiału należy wskazać, że w pracy występują zbyt długie i przeciążone treścią zdania, jest stosowana niejednolita terminologia, występują niezręczne konstrukcje składniowe. Tekst jest merytorycznie poprawny i utrzymany w stylu naukowym, wymaga jednak skrócenia i uproszczenia zdań, redukcji powtórzeń, większej różnorodności składniowej, wprowadzenia niezbędnych korekt językowych.

Konkluzja

Pomimo wskazanych wyżej uwag krytycznych, dokonując oceny pracy, wyrażam opinię, że praca mgr Marcina Piotra Chciałowskiego, pt. *„Inwestycje infrastrukturalne jako czynnik rozwoju gmin województwa mazowieckiego”*, spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim w obowiązujących przepisach art. 187 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce - stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, a Kandydat wykazał się ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie naukowej ekonomia i finanse oraz umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. W związku z powyższym wnioskuję o przyjęcie rozprawy i dopuszczenie mgr Marcina Piotra Chciałowskiego do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.

Al. Genie Brackiński

Zbigniew Brodziński

KANCELARIA GŁÓWNA SGGW
2026 -02- 19
WPŁYNEŁO DNIA -8-

RPU/3789/2026 P
Data: 2026-02-19

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
w Warszawie
Instytut Ekonomii i Finansów
2026 -02- 20
WPŁYNEŁO DNIA

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
Instytut Ekonomii i Finansów
ul. Nowoursynowska 166/7
02-787 Warszawa